

Олександр Григорович Саєнко,

кандидат технічних наук, начальник кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації, м. Київ

МЕХАНІЗМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Проаналізовано історичний аспект інформаційно-психологічного протиборства. Визначено сутність і зміст поняття гібридна війна та місце в ній інформаційно-психологічного впливу, окреслено його роль і місце в сутнісній та змістовій характеристиці інформаційної безпеки держави. Проведено узагальнення механізмів здійснення інформаційно-психологічного впливу на особистість і суспільство. Проаналізовано погляди вітчизняних та зарубіжних авторів на сутність і зміст інформаційно-психологічного впливу та механізм його здійснення у гібридній війні Російської Федерації проти України.

***Ключові слова:** гібридна війна, інформаційно-психологічний вплив, маніпулювання, пропаганда, дезінформування.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Людство за всю історію свого існування пережило більше 4,5 тисяч різноманітних війн. В основному це були класичні війни між державами або коаліціями із залученням значної кількості людських ресурсів та військової техніки. У вересні цього року світова спільнота відзначатиме 70 років закінчення Другої світової війни, яка забрала життя десятків мільйонів людей, в тому числі й мешканців України.

Поряд із класичними велись і гібридні війни, в яких широко використовувався інформаційно-психологічний вплив. Фактично реалізувалася ідея відомого китайського стратега Сунь Цзи. В своєму «Трактаті про військове мистецтво» він відмічав: «У всякій війні, як правило, найкраща політика зводиться до захоплення держави цілісною... Здобути сотню перемог у боях – це не край мистецтва. Підкорити суперника без бою – ось вінець мистецтва [1] ».

Тисячоліттями інформаційно-психологічний вплив вдосконалювався

залежно від розвитку засобів і можливостей. Сьогодні він розглядається як найбільш ефективний, і як модно говорити – «цивілізований шлях колоніалізації» однієї країни іншою. Дана теза знаходить підтвердження в ході анексії Криму з боку Російської Федерації та тимчасової окупації російськими загарбниками частини Донецької та Луганської областей незалежної України.

Питання інформаційно-психологічного впливу достатньо широко відображено у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Основна увага, при цьому, звертається на його роль і місце в сутнісній та змістовій характеристиці інформаційної безпеки держави, інформаційної війни, інформаційно-психологічної операції. Дещо поза увагою залишається механізм інформаційно-психологічного впливу на особистість і суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблеми інформаційно-психологічного впливу та гібридної війни характеризуються різноманітністю змісту, різнобічністю спрямованості, відмінностями в рівнях і підходах її теоретичного осмислення. У науковому середовищі нагромаджено певну кількість вітчизняних і світових джерел, які на думку автора, можна розділити на два блоки. Перший блок в свою чергу, на думку автора, об'єднує дві групи українських авторів. До першої пропонується віднести праці українських науковців, Я. Жаркова [2], Л. Леонтьєвої [3].

Авторами проведено глибокий аналіз інформаційно-психологічних операцій на різних історичних етапах від ведення збройного протистояння ворогам населення Стародавньої Месопотамії до війн і локальних збройних конфліктів сучасності.

Друга група містить ґрунтовні наукові праці В. Богуша, О. Юдіна [4], В. Толубка [5]. Дані автори аналізують проблеми генезису інформаційної війни, тенденції розвитку форм і засобів ведення інформаційного протиборства. Учені роблять наголос на розумінні того, що поняття «інформаційна війна» – це не алегоричний образ, воно відбиває різновид війни, формою ведення якої є інформаційна боротьба.

До другого блоку джерел пропонується віднести роботи російських авторів. На особливу увагу заслуговує наукова праця «Психологическая война» Д. Волкогонова, який за радянських часів обіймав посаду начальника управління пропаганди у Головному політичному управлінні Збройних Сил Радянського Союзу. Д. Волкогонов сформулював методологію підходу до визначення інформаційної війни та інформаційно-психологічного впливу. Проте незважаючи на цінність методологічних аспектів висвітлених у книзі, недоліком її є класовий підхід в оцінці соціально-політичних явищ [6].

В працях А. Касюка [7] та В. Лисичкіна і Л. Шелєпіна [8] загальним є проведення глибокого аналізу психологічних операцій ХХ століття та окреслення загальних рис можливої майбутньої світової інформаційно-психологічної війни.

Не можна залишити поза увагою роботи білоруських авторів А. Тараса та В. Криська. У роботі В. Криська [9.] зібрано й узагальнено на кінець ХХ століття наукові доробки стосовно розуміння мети завдань, засобів методів, форм ведення психологічної війни. У хрестоматійній роботі колективу білоруських учених під керівництвом А. Тараса [10] здійснено хрестоматійну добірку теоретичного і фактологічного матеріалу стосовно інформаційно-психологічної та психотронної війни.

Навіть короткий огляд науково-теоретичних джерел з питання інформаційно-психологічного впливу наштовхує на думку, що лівова частка відомих автору праць присвячена проблемам інформаційної безпеки, інформаційним війнам у історії світової спільноти, інформаційно-психологічним операціям та інформаційно-психологічному впливу як основному засобу їх проведення у звичайних війнах та збройних конфліктах. Дещо поза увагою залишились проблеми розуміння сучасної гібридної війни та питання механізму здійснення в ній інформаційно-психологічного впливу. Необхідність розглянути ці проблеми обумовлюють мету даної роботи

Мета статті – проаналізувати механізм інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни. Для досягнення мети вирішено наступні

часткові завдання: визначено сутність і зміст поняття гібридна війна та місце в ній інформаційно-психологічного впливу; окреслено механізми його здійснення на різні елементи українського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У червні 2014 року було опубліковано статтю А. Парубія «Війна Росії проти України і світу», в якій чітко заявлено, що «Україна воює, і неоголошена війна, яка ведеться Росією проти нас, визначається як «гібридна», «нелінійна» або «війна керованого хаосу». Така війна поєднує військові, інформаційні, терористичні та інші агресивні дії, скоординовані з єдиного центру... вона включає три стадії: а) розхитування ситуації, і через кризу інспірування внутрішньодержавного конфлікту в країні-жертві; б) деградація, розорення і розпад країни з перетворенням її в так звану «недієздатну» державу; в) зміна політичної влади на цілком підконтрольну агресору [11].

На інформаційну складову «гібридної війни» звертають увагу військові вчені В. Телелим, Д. Музиченко, Ю. Пунда [12]. Вони серед інших ознак «гібридної війни» виокремлюють потужний інформаційно-психологічний вплив, спрямований на дестабілізацію обстановки всередині конфліктуючої держави, зниження підтримки населенням діючої системи влади, забезпечення підтримки дій інсургентів, створення негативного іміджу влади конфліктуючої держави на міжнародній арені.

На жорстке інформаційно-психологічне протистояння України і Російської Федерації в умовах анексії Автономної Республіки Крим і терористичних дій у Донецькій та Луганській областях звертає увагу військовий автор Ю. Радковець. Неприкритий тероризм сусідньої Росії супроводжуються цілеспрямованою потужною інформаційною кампанією. В часи інтенсивного розвитку інформаційних технологій, наявності глобальних інформаційних мереж і не менш глобалізованих засобів масової інформації складова «інформаційного супроводу» в гібридних війнах має надзвичайно важливе, якщо не вирішальне значення [13].

Перераховані підходи до визначення змісту війни свідчать про обов'язкову наявність в ній інформаційної складової, яка реалізується у вигляді інформаційно-психологічного впливу. Існує загальноприйняте його визначення – це цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, для безпосереднього впливу (позитивного або негативного) на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища суспільства, психіку і поведінку населення, керівництва країни, військовослужбовців. Інформаційно-психологічний вплив здійснюється, головним чином, на емоційну сферу свідомості.

Процес прийняття об'єктом інформаційно-психологічного впливу, спрямованого на емоційну сферу свідомості, специфічний. У ньому функціонують тільки сприйняття і запам'ятовування, мислення майже не здійснюється. Об'єкт приймає готові установки або не приймає, приймає цілком або частково, але в їхньому формуванні практично не бере участі. Інформаційно-психологічний вплив на емоційну сферу свідомості включає нецілеспрямоване сприйняття і запам'ятовування і характеризується різко зниженим рівнем усвідомлення змісту впливу. Осмислення отриманої інформації відбувається пізніше, при більш високій пізнавальній активності об'єкта. Саме на це була розрахована масована антиукраїнська істерія російських засобів масової інформації. Було проведено «увічливу окупацію» зеленими чоловічками Криму. Легка перемога надихнула російських терористів на реанімацію ідеї щодо створення Новоросії на терені південно-східних областей України.

Головним завданням інформаційно-психологічного впливу є зміна установок особистості. Для цього в ході гібридної війни усе, що сьогодні поширюється російськими засобами масової інформації на території України, особливо у східних областях, є відвертим перекручуванням картини дійсності. Використовуються нові, а точніше, брудні, методи та способи ведення цієї війни: підкуп, шантаж, залякування, викрадення людей, захоплення державних об'єктів, органів місцевої влади та об'єктів критичної інфраструктури,

організація та проведення терористичних актів. Усе це супроводжується резонансними акціями насильства до непокірних та проявами мародерства.

Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації. Механізм духовного насильства над людиною, групою, масою спрямований на спотворення повідомлення про реальність, щоб, незважаючи на їх неправдивість, особа приймала їх як вірогідні й поступала б відповідно до цієї деформованої інформації.

Маніпуляція свідомістю – це своєрідне панування над духовним станом людей, управління ним шляхом навіювання людям відповідних стереотипів мислення, вигідних терористам. За допомогою маніпуляції можна міняти життєві установки людей в потрібному напрямі. При цьому виділяється три рівні дії.

Перший рівень – посилення існуючих у свідомості людей потрібних установок, ідеалів, цінностей, норм. Закріплення цих елементів свідомості у світогляді й життєвих установках.

Другий рівень пов'язаний з незначними змінами поглядів на ту або іншу подію, процес, факт, що також впливає на політичну позицію і емоційне відношення до конкретного явища.

Третій рівень – корінна, кардинальна зміна життєвих установок на основі повідомлення драматичних, незвичайних нових даних, відомостей.

Організатори гібридної війни цинічно розглядають маніпулювання як своєрідний соціальний рефлекс – певну поведінку, що викликається відповідними ідейними та психологічними мотивами. Слова, образи, стереотипи «бандерівців», «руки США», «правого сектора», повинні, на думку авторів, викликати і відповідну поведінку, вчинки, реакцію людей.

Населення тимчасово окупованих областей щодня отримує величезні порції дезінформації, покликаної переконати його в «агресивності», «анти демократичності», «не людяності» легітимної влади в Україні. При цьому лише одна згадка стереотипу народжує у свідомості особи звичні образи

демонічного, негативного, непривабливого. Такі люди як би проти своєї волі вірять в міфи, штампи російської пропаганди. Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації. Інформаційно-психологічний вплив має на меті спотворити повідомлення про реальності, щоб, незважаючи на їх антиістинність, особистість приймала їх як само собою зрозуміле і поступала б відповідно до цієї деформованої інформації. Як передає кореспондент УНІАН, про це свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, які представила сьогодні на прес-конференції представник КМІС Марина Шпікер. «36% мешканців так званих «ДНР» та «ЛНР» вважають, що в конфлікті на Донбасі у великій кількості беруть участь найманці із Європи та США, 29% жителів окупованих територій переконані в тому, що це неправда, 35% важко сказати, 1% відмовився відповідати», – зазначила вона [14].

Маніпулювання як важливий елемент механізму інформаційно-психологічного впливу містить ряд компонентів: подачу «потрібної» в даний момент, частенько грубо сфабрикованої інформації; умисне приховування істинної, дійсної інформації; забезпечення інформаційного перевантаження (у руслі офіційних поглядів), що утрудняє можливість простій людині розібратися в істинному стані справи. Російська пропаганда, навмисно перекручуючи факти, представляла розстріли українських військовослужбовців бойовиками ДНР та ЛНР як вбивства, вчинені іншими українськими військовими підрозділами. Так, російські засоби масової інформації представили розстріл військовослужбовців Збройних Сил України на блок-посту під Волновахою бойовиками ДНР у ніч з 21 на 22 травня, як напад, вчинений українськими бойовиками нібито за відмову військовослужбовців на блок-посту вбивати мирних жителів. Однак пізніше лідери сепаратистів підтвердили, що напад на блок-пост Збройних Сил України був вчинений терористами ДНР.

Соціально-політична та безпекова ситуація в Україні загалом та в її окремих регіонах штучно «розхитується» спеціально підготовленими диверсантами до небезпечного рівня повного безвладдя. Прикладом слугують терористичні акти в Одесі, Харкові. Водночас Росія, як держава-агресор, офіційно відмовляється від підготовки спеціальних загонів терористів, від поставки озброєння і бойової техніки терористам в Україні.

Маніпулювання тісно пов'язане з систематичною дезінформацією населення, суспільства, певних груп людей. Дезінформація є не що інше, як повідомлення, версії, що мають на меті свідомо ввести людей в оману, нав'язати їм неправдиве, спотворене і просто брехливе уявлення про реальну дійсність. Дезінформація подається за допомогою різних форм: сенсації, стереотипів, образів, новин. Так, президент Російської Федерації В. Путін і очільник Міністерства закордонних справ Росії С. Лавров в унісон стверджують про непричетність Росії до подій в Донецькій і Луганській областях і перекладають всю відповідальність за «брудну роботу» на недержавні формування (у тому числі збройні укомплектовані «відпускниками»). Яскравим прикладом дезінформації є й заява В. Путіна про військовослужбовців-десантників, які заблукали і випадково перетнули кордон України.

Професійні військові, що перебувають сьогодні на Сході України – це своєрідний «гібрид», щось середнє між солдатами й терористами: невідомо, хто вони і хто ними керує. За інформацією ЗМІ, на Сході України воюють в основному чеченці, абхази, осетини й частина росіян (2–3% «чистих» диверсантів, навчених спеців). Визначені виконавці виконують завдання, які Росія (як держава) в рамках міжнародного права робити не може, тому використовує методи гібридної війни.

Ще одним способом дезінформування є поширення чуток. Під чутками розуміється специфічний вид міжособистісної комунікації, який виникає внаслідок утворення інформаційного вакууму, що заповнюється спонтанно або зусиллями пропаганди супротивника. Поширення чуток – один з найбільш ефективних способів поширення інформації при інформаційному голоді.

Поширюючись, чутки мають тенденцію до гіперболізації, обростання фантастичними «подробицями», «новими» даними, «уточненнями» і т. ін. Нестійкі люди, розносячи чутки, одночасно заражають і деяких інших помилковими уявленнями й інформацією. Головною метою поширення чуток є залякування, ініціювання стану тривоги, непевності, страху перед невідомим або перед усвідомленою загрозою, виклику стану занепокоєння, депресії або апатії. Заляканими людьми легше маніпулювати, простіше управляти. Залякана людина, піддавшись впливу «страхотливої» інформації, психозу гнітючих фактів, стає безпорадною, індиферентною. Страх паралізує не лише волю, але і думку, почуття, розуміння справжньої реальності.

Дезінформація може бути спрямована на ініціювання агресивних емоційних станів населення. Цей спосіб інформаційно-психологічного впливу призначений для формування в населення тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей гніву, ворожості, ненависті, підозрливості. Агресія – це індивідуальна або колективна поведінка, дія, спрямована на нанесення фізичної або психологічної шкоди, збитку, або на знищення іншої людини або групи людей. Прикладом агресивної поведінки мешканців окупованих терористами міст є відношення до бранців антитерористичних сил України, що потрапили в полон, це проведення «парадів полонених». Так, 24 серпня 2014 року у Донецьку проросійські бойовики провели полонених українців «коридором ганьби» замість параду до Дня незалежності України. Колону, якій натовп кричав «фашисти!», хтось вимагав поставити українських військових на коліна, а хтось кидав у них яйця [16].

Основними інструментами стратегічної дезінформації є засоби масової інформації: друк, радіо і телебачення, мережа Інтернет. Не випадково керівництво так званих ДНР і ЛНР клопочеться про створення власних засобів масової інформації. На окупованих бойовиками територіях Донбасу під патронатом кримських пропагандистських ЗМІ з'явилися так звані інформаційні агенції терористів. Ватажок терористичної організації ДНР Захарченко підписав розпорядження про створення «Донецького агентства

новин», скорочено – «ДАН». Аналогічна структура під назвою «ЛАН» створена у середовищі бойовиків ЛНР, губернатор Луганської області Г. Москаль, повідомив, що з травня Луганська філія Київського концерну радіомовлення, радіозв'язку і телебачення (РРТ) безкоштовно забезпечує вихід в ефір телеканалу бойовиків «Луганськ-24» та радіостанцію так званої ЛНР, які існують на базах і за рахунок обладнання захоплених регіональних телекомпаній.

Результати спеціальних досліджень свідчать, що телебачення, як ніякий інший засіб інформації, впливає на формування суспільної думки. Це відбувається тому, що ефект присутності, причетності телеглядача до подій, що відбуваються на екрані телевізора, змушує його вірити в правдивість подаваного йому матеріалу. Причому ефект присутності може бути розвинутий настільки, що телебачення спроможне ввести в оману глядача навіть під час прямого репортажу. За допомогою телебачення можуть бути показані конкретні епізоди бойових дій, фотодокументи, що пропагують могутність військовослужбовців і зброї або розповіді про звірства агресорів, малюнки, карикатури, огляди міжнародних подій, репортажі про життя військовослужбовців, захоплених у полон. Усі можливості телебачення активно використовуються агресором у гібридній війні.

Останнім часом учені все більше схиляються до думки про так звані мережеві війни. Інтернаціоналізація комп'ютерної мережі дозволяє поширювати необхідну для агресора інформацію не виходячи із власного кабінету. Слід зазначити, що у 2004 Міністр оборони Російської Федерації оголосив про початок розробки програми розширення можливостей провідних ІТ-компаній, наукових і навчальних закладів за прикладом США. Російські структури, які здійснюють заходи кібернетичної війни, маскуються під «анонімних хакерів», приватних осіб та організацій («Кібер Беркут», Anonymous).

Останні декілька років в Україні стрімко розвиваються мережа Інтернет-користувачів, ринок Інтернет-послуг. Українська Інтернет-аудиторія наприкінці

2013 року становила 17,5 млн. чоловік, до кінця 2014 року сягнула понад 20 млн. [17].

При цьому зросли частки користувачів інтернету в невеликих містах і здійснення кібервійни та залучення до реалізації цієї стратегії в селах, а також серед людей старшого віку. В останні кілька місяців Інтернет суттєво посилив свої позиції як інформаційного каналу і як засобу для самоорганізації громадян. «Багато телеканалів, описуючи останні політичні події, спотворювали факти. Тому частина глядачів перейшла на альтернативне джерело отримання інформації – Інтернет», – говорить заступник директора дослідницької компанії GfK Ukraine Гліб Вишлінський. Він вважає, що нинішні політичні події приведуть до збільшення частки користувачів інтернету і аудиторії онлайн-телеканалів, зокрема серед людей старшого віку [17].

Нещодавно в мережі було викрито діяльність так званого «Агентства Інтернет-досліджень», котре перебуває на «бюджетному забезпеченні» Росії. Що характерно, штат цієї організації нараховує сотні співробітників. Саме там народжується інформація, яка викладається на сайтах в Інтернеті та оприлюднюється на російських телеканалах, передусім таких, як «ОРТ», «Россия 1», «Россия 24», «НТВ», «РТР Планета», телеканал Міністерства оборони РФ «Звезда». Природно, що МЗС РФ не погоджується з подібними звинуваченнями на адресу Росії, називаючи це «обманом і галасом» провладних неправдивих українських та західних ЗМІ, тоді як низка російських медіа, коментуючи події в Україні, висловлюють позицію щодо необхідності більш активного використання технологій гібридних воєн на території України.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Досягнення визначеної в статті мети дозволяє зробити наступні висновки:

1. Проти України ведеться з боку Російської Федерації неприкрита гібридна війна. Потужний інформаційно-психологічний вплив, спрямований на дестабілізацію обстановки всередині конфліктуючої держави, зниження підтримки населенням діючої системи влади, створення негативного іміджу

влади конфліктуючої держави на міжнародній арені є обов'язковим складником змісту сучасної гібридної війни.

2. Інформаційно-психологічний вплив це цілеспрямоване виробництво і поширення інформації, для безпосередньої дії (позитивної або негативної) на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища суспільства, психіку й поведінку населення, керівництва країни, військовослужбовців. Інформаційно-психологічний вплив здійснюється, головним чином, на емоційну сферу свідомості з метою зниження ступеня усвідомленості і послаблення мислення.

3. Процес прийняття об'єктом інформаційно-психологічного впливу, спрямованого на емоційну сферу свідомості, специфічний. У ньому функціонують тільки сприйняття і запам'ятовування, мислення майже не здійснюється.

4. Механізм інформаційно-психологічного впливу на емоційну сферу свідомості включає нецілеспрямоване сприйняття і запам'ятовування і характеризується різко зниженим рівнем усвідомлення змісту впливу. Осмислення отриманої інформації відбувається пізніше, при більш високій пізнавальній активності об'єкта.

5. Для досягнення мети інформаційно-психологічного впливу в гібридній війні використовується весь існуючий арсенал: маніпулювання, дезінформування, залякування, поширення чуток. Ініціювання агресивних станів об'єктів впливу.

6. Основними інструментами інформаційно-психологічного впливу є засоби масової інформації: друк, радіо і телебачення, мережа Інтернет.

Список використаної літератури

1. Конрад, Н. И. Сунь-цзы: Трактат о военном искусстве. / Н. И. Конрад – М. : Красная звезда, – 1950, 224 с.

2. Жарков, Я. М. Інформаційно-психологічний вплив на війська і населення противника (1939 – 2000 рр.): Дис.... канд. іст. наук: 20.02.02 / Я. М. Жарков – К. : Національна академія оборони України, 2007. – 195 с.

3. Леонтьєва, Л. Е. Історія використання психологічних операцій Німеччиною та Радянським Союзом в роки Другої світової війни (1941-1945рр.): Дис. ... канд. іст. наук: 20.02.02 / Л. Е. Леонтьєва – Львів, Державний ун-т «Львівська політехніка», 1997. – 179 с.
4. Богуш, В. М. Інформаційна безпека держави. / В. М. Богуш, О. К. Юдін – Харів. : Консум, 2005. – 347с.
5. Толубко, В. Б. Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): Монографія. / В. Б. Толубко – К. : НАОУ, 2003. – 320 с.
6. Волкогонов, Д. А. Психологическая война. / Д. А. Волкогонов. – М. : Военное издательство, 1983, – 288 с.
7. Касюк, А. Я. Психологические операции в войнах и конфликтах XX века. / А. Я. Касюк.– М. : Военное издательство, 1995. – 236 с.
8. Лисичкин, В. А. Третья мировая информационно-психологическая война. / В. А. Лисичкин, Л. А. Шелепин.– М. : ИСПИ АСН, 2000. – 224 с.
9. Крысько, В. Г. Секреты психологической войны (цели, задачи, средства, методы, формы, опыт) / В. Г. Крысько. – Минск : Харвест, 1999. – 448 с.
10. Информационно-психологическая и психотронная война. Хрестоматия / Под ред. А. Е.Тараса. – Минск : Харверст, 2003. – 432 с.
11. Парубій, А., секретар Ради національної безпеки і оборони України Война России против Украины и мира // Украинская правда [Електронний ресурс.] Режим доступу: www.pravda.com.ua/rus/articles/2014/08/6/7034046/
12. Телелим В.М. Планування сил для виконання бойових завдань у «гібридній війні» / Телелим В.М., Музиченко Д.П., Пунда Ю. В. [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>.
13. Радковец, Ю. І. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України. [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>.
14. [Електронний ресурс.] Режим доступу: <https://www.facebook.com/UTRRTVUA/posts/1422982844663400>
15. [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1035084-boyoviki-taki-viveli-polonenih-kiborgiv-na-vulitsi-donetska-foto-video.html>

16. [Електронний ресурс.] Режим доступу:
http://ipress.ua/news/propagandysty_dnr_ta_lnr_stvoryly_svoi_zmi_rnbo_102546.html
17. [Електронний ресурс.] Режим доступу:
http://ukr.lb.ua/news/2014/02/24/256870_kolichestvo_internetpolzovateley.html

Рецензент: доктор філософських наук, професор, Ананьїн В. О.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2015

Саенко А. Г. Механизм информационно-психологического влияния в условиях гибридной войны

Проанализирован исторический аспект информационно-психологического противоборства. Определена сущность и содержание понятия гибридная война и место в ней информационно-психологического воздействия, определены его роль и место в сущностной и содержательной характеристике информационной безопасности государства. Проведено обобщение механизмов осуществления информационно-психологического воздействия на личность и общество. Проанализированы взгляды отечественных и зарубежных авторов на сущность и содержание информационно-психологического воздействия и механизм его осуществления в гибридной войне Российской Федерации против Украины.

Ключевые слова: гибридная война, информационно-психологическое влияние, манипулирование, пропаганда, дезинформация.

Saienko O. G. Mechanism of informational and psychological influence in hybrid warfare

Humanity in the history of its existence has survived more than 4,500 different wars. Basically these were classical wars. Side by side with the classical wars there were hybrid ones with widely use of informational and psychological influence. For millennium informational and psychological influence has been improved depending on development of means and possibilities. Today it is regarded as the most effective, and how fashionable to say - "civilized way of colonization" of one country by another. Some problems of understanding of modern hybrid warfare and the mechanism of informational and psychological influence are out of view. The need to consider these problems leads to the goal of this work – to analyze the mechanism of informational and psychological impact of hybrid warfare.

Achieving of defined goal leads to the following conclusions:

Informational and psychological influence is purposive production and dissemination of information for direct action (positive or negative) on the functioning and development of informational and psychological environment of society, mentality and behavior of people, leadership, military personnel. Informational and psychological influence is carried out especially on the emotional

sphere of consciousness in order to reduce the degree of awareness and weaken thought.

Adoption process of informational and psychological influence aimed at the emotional sphere of consciousness is specific. It operated only by perception and memory, but not thought.

The mechanism of informational and psychological influence on emotional sphere of consciousness includes purposeless perception and memory and is characterized by low level of awareness of the impact content. Understanding of the received information happens later with the higher cognitive activity of the object.

To achieve the goal of informational and psychological influence in hybrid warfare uses all existing arsenal: manipulation, misinformation, intimidation, spreading rumors, initiating of aggressive states.

The main tools of informational and psychological influence are media, radio, television and Internet.

Keywords: *hybrid warfare, informational and psychological influence, manipulation, propaganda, misinformation.*